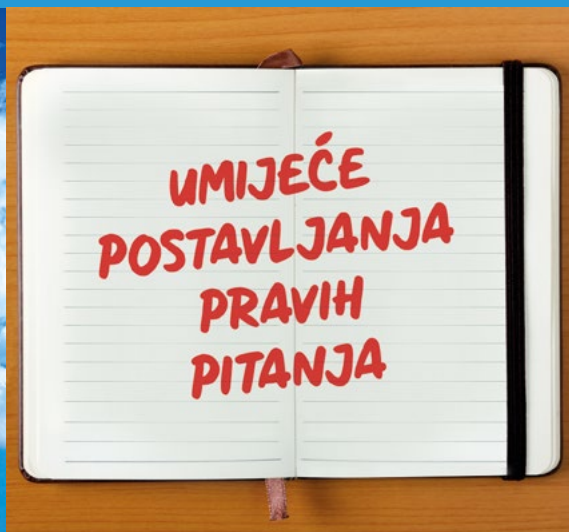

Kratak uvod u vođenje informativnih razgovora i ispitivanja tokom istrage

Praktični vodič

Promocija zajedničkih principa i profesionalnih standarda u obavljanju policijskog posla u Evropi

Michael Boyle
Jean-Claude Vullierme

Prevod sufinansirala
Evropska unija

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Kratak uvod u vođenje informativnih razgovora i ispitivanja tokom istrage

Praktični vodič

**Promocija zajedničkih
principa i profesionalnih
standarda u obavljanju
policijskog posla u Europi**

**Michael Boyle
Jean-Claude Vullierme**

Vijeće Evrope

Originalni naslov:

A brief introduction to investigative interviewing
A practitioner's guide

Ovaj prevod je sačinjen uz finansijsku podršku Evropske unije. Njegov sadržaj je isključiva odgovornost autora i ne odražavaju nužno stanovišta Evropske unije ili Vijeća Evrope.

Sva prava zadržana. Nijedan dio ove publikacije ne može se prevoditi, reproducirati niti prenositi, u bilo kojoj formi ili na bilo koji način, elektronskim (Internet, itd.) ili mehaničkim putem, uključujući fotokopiranje, snimanje ili putem bilo kojeg sistema skladištenja informacija ili pretraživanja, bez prethodnog odobrenja Direktorata za komunikacije (F-67075 Strasbourg Cedex ili publishing@coe.int).

Sve zahtjeve vezane za reprodukciju ili prevod cijelog ili dijela ovog dokumenta treba nasloviti na Direktorat za komunikacije.

Korice i grafički dizajn: Odjeljenje za izradu dokumenata i publikacija (SPDP),
Vijeće Evrope

© fotografije: korištenje slika prema licenci Shutterstock.com

Odjel za izdavaštvo Vijeća Evrope, F-67075 Strasbourg Cedex, <http://book.coe.int>,
www.coe.int

© Vijeće Evrope, oktobar 2018

Naslov prevoda na bosansko/hrvatsko/srpski jezik:

Kratak uvod u vođenje informativnih razgovora i ispitivanja tokom istrage
Praktični vodič

Tekst je sačinjen za, i koristi se uz dozvolu, Vijeća Evrope. Prevodje štampan u dogovoru sa Vijećem Evrope, ali je isključiva odgovornost prevodioca.

© Vijeće Evrope, septembar 2019 prevod na bosansko/hrvatsko/srpski jezik

Licencirano Evropskoj uniji pod uvjetima

Štampa: Aquarius d.o.o.

Prevod: Alpha Team One d.o.o.

Sadržaj

- 7 **Predgovor**
- 9 **Uvod**
- 11 **Profesionalno vođenje ispitivanja osumnjičenog**
  - 11 Vođenje informativnog razgovora ili ispitivanje
  - 12 Poštovanje ljudskih prava kao izazov
  - 13 Poštovanje zakona - dužnost policijskog službenika
  - 13 Ljudska prava
  - 15 Zlatno pravilo
  - 15 Mučenje ne daje rezultate
  - 16 Kako postupati sa osumnjičenim
  - 17 Ispitivanje
  - 18 „Čitanje” osumnjičenog – poziv na oprez
  - 19 Izvjesnost krivice
  - 20 Snimanje razgovora
  - 21 Priznanje
  - 22 Osumnjičeni koji se brani šutnjom
  - 23 Praktično testiranje
- 25 **Postupak ispitivanja**
  - 26 Planiranje
  - 27 Priprema
  - 28 Uvod
  - 29 Iskaz
  - 30 Pitanja
  - 33 Privođenje ispitivanja kraju
  - 33 Evaluacija
- 35 **Zaključak**
- 37 **Principi vođenja ispitivanja**

Predgovor

Eksperti koji su sačinili ovaj vodič posjeduju sveobuhvatno lično i profesionalno iskustvo rada u policiji, uključujući iskustvo u provođenju internih revizija i inspekcija u vlastitim zemljama (Ujedinjenom Kraljevstvu i Francuskoj) i u inostranstvu (Irak). Također, veoma su motivisani da insistiraju na praksi zaštite ljudskih prava u svim aspektima policijskog posla, uvjereni da to nije samo efikasna zaštita prava u operativnom smislu i kratkoročno, već je izuzetno važno to što ono doprinosi jačanju povjerenja i podrške zajednice u funkcioniranje pravosudnog sistema i vladavinu prava.

Kroz sopstveni rad i u diskusijama sa kolegama iz inostranstva, autori su spoznali da mnogi propusti u pogledu održavanja profesionalnih standarda u obavljanju policijskog posla proističu iz neznanja, ograničenih vještina i neadekvatne policijske obuke, a ne iz nekih ličnih mana pojedinih policajaca. Veoma često su imali priliku da se uvjere kako su se obuke o normama poštovanja ljudskih prava, umjesto da obezbijede da se policijski posao odvija u skladu s tim normama, uveliko oslanjale na akademski ili sudski pristup. Takvi pristupi su uglavnom veoma udaljeni od svakodnevnog posla i životnog iskustva policijskih službenika i, mada takvim obukama ništa ne nedostaje u intelektualnom i pravnom smislu, one ipak ne mogu suštinski doprinijeti tome da se više poštuju ljudska prava onih lica koja su u najvećoj mjeri predmet rada policije.

Autori su razmotrili nekoliko intervencija na planu praktične obuke policijskih službenika za koje su uvjereni da će se pokazati kao jednostavna,

neposredna i rentabilna rješenja i da će, što je najvažnije, bitno uticati na poboljšanje situacije u oblasti poštovanja ljudskih prava i vladavine prava. Opredijelili su se za to da unesu još neke elemente u nove, djelotvornije i poštovanju ljudskih prava primjerenije tehnike u praksi vođenja policijskih intervjuja. Naročitu pažnju su posvetili ispitivanju osumnjičenih pošto su to situacije u kojima su osumnjičeni ranjivi na moguće zloupotrebe, a policijski službenici izloženi ogromnom pritisku da što prije riješe krivična djela i obezbijede osude. Suočeni sa ograničenim dokazima i nevješti da ispitivanja obave tako da svojim pitanjima povećaju obim, pouzdanost i tačnost informacija koje dobijaju, policijski službenici mogu biti izloženi sve većem pritisku da dobiju priznanje kao vjerovatno jedino sredstvo kojim se slučaj može riješiti. U takvim okolnostima, ispitivanje lako može prerasti u prijetnje ili navođenje osumnjičenog na priznanje. Autori su svjesni da mnogi nedovoljno obučeni policajci pogrešno vjeruju da nevino lice nikada neće priznati krivično djelo koji nije počinilo. Stoga policijski službenici ne vide neku veliku opasnost u tome što primjenjuju opresivne metode, naročito onda kada, podjednako pogrešno, vjeruju da je to u najboljem interesu javnosti. Eksperti su ubijeđeni da bez obuke u toj oblasti postoji veća vjerovatnoća da će ljudska prava osumnjičenih biti prekršena, da će nevinna lica biti osuđena, da će pravi krivci ostati na slobodi, da će policijski službenici prekršiti zakone na čije su se poštovanje zakleli i da će se svim tim umanjiti ili potpuno izgubiti poštovanje i povjerenje u policiju i sistem krivičnog pravosuđa u cjelini.

Uz podršku Vijeća Evrope, autori su uspjeli izraditi jedan kratki uvodni vodič za informativne razgovore. Sve strane su saglasne da takav vodič mora biti planski i kratak i jednostavan. To treba da bude brošura koju će svaki policajac moći da ima kod sebe, shvati i primijeni. Ovaj vodič nije sačinjen u namjeri da zamijeni cjelovite programe obuke o tehnici vođenja informativnih razgovora i ispitivanja, već da popuni prazninu koja nastaje tamo gde ti programi obuke nisu organizovani ili su ograničeni po svojim razmjerama i prirodi usljed budžetskih ograničenja i nedovoljnih resursa u policijskim jedinicama. Iako je jasno da ovaj vodič ne može odjednom pretvoriti policijske službenike u eksperte za vođenje informativnih razgovora i ispitivanje, oni će ako budu primjenjivali metodologiju i principe koji su u njemu utvrđeni, moći znatno da poboljšaju svoju efikasnost i ispune dužnosti koje su formulisane u obaveze o poštovanju ljudskih prava. To su hvale vrijedni i poželjni ciljevi.

ISTRAŽITI

- Ko? - Kada?
- Šta? - Kako?
- Gdje?
- Zašto?

Uvod

Otkrivanje kaznenih djela osnovni je cilj policije u svim zemljama. Jedno od najvažnijih sredstava za uspješno otkrivanje i istragu kaznenih djela jeste djelotvorno saslušavanje žrtava, svjedoka i osumnjičenih lica. Valjano i profesionalno obavljanje te ključne funkcije policije može u velikoj mjeri doprinijeti rješavanju kaznenih djela i samim tim provođenju pravde i jačanju vladavine prava. Međutim, baš kao i sva sredstva za rad i ovo može biti pogrešno upotrijebljeno ako ga koriste oni koji ne posjeduju odgovarajuće znanje ni dovoljne vještine. To se isuviše često manifestuje u policijskom kršenju ljudskih prava, posebno prilikom saslušavanja osumnjičenih: nije se to dešavalo samo u prošlosti već se dešava i danas. Svjesni potrebe da se spriječi zloupotreba i uvedu standardi u obavljanju policijskog posla, Vijeće Evrope je utvrdilo zaštitu ljudskih prava kao osnovni, i suštinski cilj obavljanja policijskog posla. Ljudska prava nisu kočnica ili smetnja za djelotvorno obavljanje policijskog posla; bilo bi ispravnije ako bismo rekli da se samo kroz ljudska prava može efikasno obaviti policijski posao. Radeći u skladu sa obavezom poštovanja ljudskih prava, policijski službenici s pravom zaslužuju poštovanje, povjerenje i podršku zajednica kojima služe. U tom smislu, policajci mogu bolje obavljati svoj posao i da postići veće profesionalno zadovoljstvo. Upravo su to ciljevi za koje će svi policijski službenici reći da su vrijedni truda.

Dok obavljaju informativne razgovore i saslušavanja, kao i u cjelokupnom svom policijskom poslu, evropski policijski službenici dužni su da se rukovode Evropskim kodeksom policijske etike koji nastoji obezbijeviti

diti zajedničke profesionalne standarde i postaviti temelj etičkih normi u toj profesiji. U najelementarnijem smislu, to nalaže ne samo da se policijski službenici ponašaju u skladu sa zakonom već i da „primjenjuju zakon uz integritet i poštovanje” svakog lica, uključujući one pripadnike javnosti koji su možda osumnjičeni za izvršenje ili za učešće u vršenju kaznenih djela.

Ovaj kratak uvodni vodič u oblast vođenja informativnih razgovora i ispitivanja nastoji da policijskim službenicima pruži djelotvorno sredstvo i znanje i vještine neophodne za primjenu tog sredstva prilikom ispitivanja tokom istrage. Vodič je nastao na osnovu savremenih naučnih istraživanja o tome šta se u praksi pokazalo najboljim i na osnovu životnih iskustava eksperata koji su se oprobali u praksi i rade u skladu sa najvišim profesionalnim standardima koji su postavljeni Evropskim kodeksom policijske etike.

U središtu pažnje ovog vodiča jeste ispitivanje osumnjičenih, to jest bilo kojeg pojedinca koji je na neki način mogao učestvovati u vršenju nekog kaznenog djela ili za koje postoji sumnja da je izvršio neko kazneno djelo. Iako se svrha svake od tih kategorija razgovora može donekle razlikovati, svi ti razgovori imaju jedan isti ključni cilj: pribavljanje tačnih, pouzdanih i sveobuhvatnih informacija koje će pomoći da stvarni prestupnik bude izveden pred lice pravde. Stoga se najveći dio materijala sadržanog u ovom vodiču može primijeniti i na vođenje razgovora sa žrtvama i svjedocima budući da su ovdje utvrđeni principi i najbolja praksa u vođenju informativnih razgovora i ispitivanja tokom istrage. Ostali razlozi koje bi trebalo da istražitelj prvenstveno ima na umu prilikom vođenja takvog razgovora jesu oni posebni dodatni koraci i zaštitni mehanizmi koji se moraju preduzeti ukoliko je saslušavano lice ranjivo, s posebnim potrebama ili maloljetno.

Profesionalno vođenje ispitivanja osumnjičenog

Vođenje informativnog razgovora ili ispitivanje

U ovom vodiču se više govori o vođenju razgovora, nego o ispitivanju. Iako se u nekim slučajevima ta dva izraza koriste kao sinonimi, ipak se izraz „ispitivanje” najviše ograničava na opis ispitivanja osumnjičenih, naročito kod težih kaznenih djela, kao što su ubistvo, otmica, kaznena djela u vezi s narkoticima ili terorizam. Njegovo značenje je u tom smislu nešto oštrije i može sugerisati da je takvim osumnjičenima primjereniji drugačiji, strožiji oblik ispitivanja. U suštini, dužni ste da kao policijski službenik ispoljite iste profesionalne standarde nepristrasnosti i da sa poštovanjem i dostojanstvom postupate prema svima koje ispitujete, bilo da su oni u svojstvu žrtve, svjedoka ili osumnjičenih. U svim slučajevima treba da kao policijski službenik nastojite taj razgovor iskoristiti za pribavljanje što je moguće više činjeničnih i pouzdanih informacija kako biste na njima temeljili i usmjeravali svoju istragu i njome doveli je do uspješnog završetka. Razumije se, kada ispitujete osumnjičene, moguć je i dodatni cilj: pribavljanje priznanja krivice. Međutim, to ne smije biti ni primarna ni isključiva svrha ispitivanja, jer čak i priznanje mora biti potkrijepljeno informacijama i dokazima. Time će se smanjiti vjerovatnoća dobijanja lažnih priznanja, a omogućiće se i da policijski službenici bolje argumentuju slučaj protiv osumnjičenika, ako on kasnije povuče priznanje.

Poštovanje ljudskih prava kao izazov

U svim fazama istrage suštinski je važno da se pridržavate najviših profesionalnih standarda u obavljanju policijskog posla i da budete u potpunosti opredijeljeni za zaštitu i odbranu ljudskih prava, uključujući i ljudska prava osumnjičenog. Presudno je važno da spoznate da taj odnos između profesionalnog obavljanja policijskog posla i poštovanja ljudskih prava predstavlja savršenu ravnotežu, tako da jedno nikako ne može postojati bez ovog drugog. Iz tih razloga, u suočenosti sa svakim izazovom i izvorom frustracije, čak i onda kada taj izazov ili frustriranost mogu predstavljati rezultat ponašanja osumnjičenog ili proisteći iz vašeg vlastitog osjećanja hitnosti ili zahtjeva vaših pretpostavljenih ili javnosti da se što prije riješi slučaj, morate sačuvati svoj integritet i ispoljiti poštovanje. Biće prilika u kojima ćete možda osjetiti da je vrijeme presudno značajno za očuvanje ljudskih života, možda onda kada je riječ o otmici ili kada teroristi planiraju napad na nevine žrtve. To se dešavalo i drugim policijskim službenicima. Međutim, ni u takvim okolnostima ne može se opravdati čak ni prijetnja nasiljem upućena osumnjičenome bez stvarne namjere da se ta prijetnja provede u djelo. Usljed takvog nezakonitog ponašanja policijski službenici su bivali kažnjavani i postoji mogućnost da svi dokazi na taj način pribavljeni budu neprihvatljivi za sudove.

Podjednako je važno, kao što ćete se uvjeriti čitanjem ovog vodiča, to što su tehnike vođenja ispitivanja koje se zasnivaju na poštovanju ljudskih prava zapravo efikasnije i moćnije od prinude, zastrašivanja ili manipulacije. Dosljedno se pokazuje da su te tehnike efikasnije za rješavanje krivičnih djela nego primjene metoda u kojima se osumnjičeni zlostavljaju ili podvrgavaju ponižavajućem postupanju.

To je dokazano i priznato čak i onda kada je riječ o licima osumnjičenim za najozbiljnija i najteža krivična djela.

Poštovanje zakona - dužnost policijskog službenika

Pored zahtjeva i mehanizama zaštite koje pružaju domaći zakoni, od vas se traži da posebno vodite računa o međunarodnom pravnom okviru koji se primjenjuje na obavljanje policijskog posla. Kao policijski službenik koji radi u zemlji članici Vijeća Evrope, dužni ste da se, prije svega, dosljedno pridržavate Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (ETS br. 5). Dalje ćete se u svojoj profesionalnoj praksi rukovoditi Evropskim kodeksom policijske etike i drugim međunarodnim instrumentima koji se neposredno odnose na vaš rad. Tu spadaju Evropska konvencija o sprečavanju mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (ETS br. 126) i Konvencija Ujedinjenih nacija protiv torture i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka. Kao policijski službenici takođe treba da imate na umu Kodeks ponašanja Ujedinjenih nacija za policijske službenike, kao i kodekse i odgovarajuće standarde policijskog ponašanja svojih matičnih država. Ako znate te standarde i dosljedno ih poštujete, znatno ćete povećati svoj profesionalizam i biti uspješniji u svom poslu. Slijede neki od ključnih principa na kojima se mora temeljiti vaš rad u svakom trenutku, uključujući, razumije se, one situacije u kojima vršite ispitivanja osumnjičenih, jer upravo to može biti vrijeme kada su pojedinci naročito ranjivi.

Ljudska prava

Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda

U skladu sa članom 3. Konvencije niko ne može biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Ta odredba neposredno utiče na način na koji postupate sa osumnjičenim licem u svim fazama njegovog boravka u pritvoru i naročito tokom ispitivanja.

U skladu sa članu 5. Konvencije svako ima pravo na slobodu i bezbjednost ličnosti, a svako ko je uhapšen ili lišen slobode mora biti odmah i na jeziku koji razumije obaviješten o razlozima svog hapšenja i o svakoj optužbi protiv njega.

U skladu sa članom 14. Konvencije zabranjeni su svi oblici diskriminacije i ne postoji nijedan vid neravnopravnog postupanja prema nekom

licu po osnovu pola, rase, boje kože, jezika, vjeroispovijesti, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze s nekom nacionalnom manjinom, imovnog stanja, rođenja ili drugog statusa koji bi se mogao bilo čime opravdati.

Skup principa Ujedinjenih nacija o zaštiti lica koja su na bilo koji način pritvorena ili zatvorena

U ovom dokumentu utvrđuje se, između ostalih, princip da se sa svim licima koja su pritvorena ili zatvorena mora „postupati humano i uz poštovanje njihovog urođenog dostojanstva kao ljudskog bića”. Lica ne smiju biti podvrgnuta mučenju niti surovom, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju; ne postoje nikakve okolnosti koje bi ikada mogle opravdati takvo postupanje.

Kada je riječ o ispitivanju, niko ne smije biti podvrgnut nasilju, prijetnjama ili metodima ispitivanja koji nanose štetu njegovom prosuđivanju ili sposobnosti za donošenje odluka. To podrazumijeva da se ne smije „izvlačiti neprimjerena korist” iz položaja lica lišenog slobode kako bi se to lice primoralo na priznanje.

Dobra je praksa da se evidentira koliko je trajalo ispitivanje svakog lica lišenog slobode, koliko su trajale pauze između pojedinih faza ispitivanja, kao i ko je sve prisustvovao ispitivanju.

Kodeks Ujedinjenih nacija o ponašanju službenika za primjenu zakona

Član 2: U vršenju svoje dužnosti, službenici za primjenu zakona dužni su da poštuju i štite ljudsko dostojanstvo i da brane i uvažavaju ljudska prava svih lica.

Član 5: Nijedan službenik za provođenje zakona ne može primjenjivati, podsticati ili dopuštati mučenje ili neku drugu svirepu, nečovječnu ili ponižavajuću kaznu ili postupanje.

Član 6: Službenici za primjenu zakona dužni su da obezbijede punu zaštitu zdravlja lica lišenih slobode koja su u njihovoj nadležnosti.

Zlatno pravilo

Ne postoje nikakve okolnosti koje mogu opravdati zastrašivanje, prijetnje, upotrebu bilo koje vrste nasilja, svejedno da li fizičkog ili psihološkog nad osumnjičenim kako bi se od njega pribavile informacije, kako bi se on podstakao da optuži nekog drugog ili kako bi se od njega iznudilo priznanje.

Takvo ponašanje nije samo neetičko, suprotno svim etičkim standardima profesionalnog obavljanja policijskog posla i povreda domaćeg i međunarodnog prava, **nego ono ne može ni uroditi plodom.**

Prije nego što pređemo na postupak i faze vođenja informativnih razgovora i ispitivanja tokom istrage, suštinski je važno da shvatite i prihvatite „zlatno pravilo” ispitivanja. To pravilo je lako shvatiti, ali ga je teže dosljedno primjenjivati u profesionalnoj praksi, usljed unutrašnjih i spoljnih pritisaka da se to pravilo izbjegne ili prekrši. Ipak, tog zlatnog pravila morate se pridržavati ako želite da budete vješt i sposoban policijski službenik koji obavlja informativne razgovore intervjuisanje i ispitivanje u zakonskim okvirima.

Mučenje ne daje rezultate

Postoji značajan broj naučnih dokaza koji svjedoče da mučenje i nečovječno postupanje ne donose rezultat. Njihovom primjenom se ne pribavljaju tačne ili pouzdane informacije, a što mora da bude glavni cilj policijskog službenika koji vodi informativni razgovor ili ispitivanje.

Efekat stresa na kognitivnu sposobnost ljudskog mozga takav je da ne možete vjerovati da su istinite dobijene informacije, čak i kada žrtva možda zaista vjeruje da vam je rekla istinu. Ti zaključci nisu potvrđeni samo u pouzdanim naučnim eksperimentima već i u praktičnom iskustvu najboljih službenika koji su ispitivali lica osumnjičena za terorizam i okorjele profesionalne kriminalce. To potvrđuju čak i ovlaštene službene osobe koje su na sudu osuđene zbog primjene mučenja za izvlačenje informacija i iznudu priznanja u stotinama slučajeva. I oni priznaju da informacije koje su dobili mučenjem saslušavanih lica nisu bile ni pouzdane ni vrijedne i da se na osnovu njih nije moglo krenuti ni u kakvu ozbiljnu akciju. Mučenjem i nečovječnim postupanjem najčešće se postiže samo patnja, poniženje i lišenje dostojanstva lica prema kome se tako postupa. Neki policijski službenici, uprkos ogromnom broju dokaza koji svjedoče da fizičko i psihološko zlostavljanje ne može donijeti re-

zultat, još uvijek naivno vjeruju u suprotno. Međutim, fizičko i psihološko zlostavljanje je kontraproduktivno. Mučenjem ili nečovječnim i ponižavajućim postupanjem najvjerovatnije će se iznuditi priznanje ranjivog, a nedužnog lica, što znači da će stvarni izvršilac kaznenog djela, pravi krivac, ostati na slobodi. Tako će biti prekršeni zakoni za koje se policijski službenik zakleo da će ih u službi čuvati, a povjerenje javnosti u policiju biće podriveno. Ne može biti poštovana policija čiji službenici ne štite ljudska prava, ne poštuju ljudsko dostojanstvo i ne povinuju se zakonu, niti takva policija može uživati podršku javnosti.

Kako postupati sa osumnjičenim

Postoje priznati osnovni mehanizmi zaštite od zlostavljanja lica lišenih slobode. Budući da je osumnjičeni već u pritvoru, morate se pobrinuti da svi ti mehanizmi zaštite funkcionišu. Čak i ako je osumnjičeni neko vrijeme već proveo u pritvoru, nemojte početi od pretpostavke da su mu svi ti mehanizmi zaštite ponuđeni: od viška provjere glava ne boli. Ukoliko ti mehanizmi zaštite do tog trenutka nisu ponuđeni osumnjičenom, onda vi treba da ih ponudite. Ako preduzmete sve te korake, povećaćete vjerovatnoću da poboljšate izgleda za uspješno prikupljanje informacija i da dokažete da poštuju prava osumnjičenog i sam zakon, čime ćete zadobiti povjerenje osumnjičenog i uspostaviti pristojan ljudski odnos sa njim.

Zašto primijeniti tehnike vođenja informativnog razgovora i ispitivanja tokom istrage?

- Te tehnike pomažu da se dođe do podataka neophodnih za valjano usmjeravanje istrage. To može rezultirati efikasnim krivičnim gonjenjem osumnjičenog ili oslobađanjem nedužnog lica, što u krajnjoj liniji omogućava da pravda pobijedi.
- Te tehnike omogućavaju da se dobiju bolje informacije i otkriju dokazi za jaču argumentaciju tužilaštva, kao i da se izbjegne nepotrebno rasipanje resursa policije i sistema krivičnog pravosuđa.
- Te tehnike omogućavaju policiji da poštuje i štiti ljudska prava, što će joj donijeti veću podršku i ugled i povećati povjerenje javnosti u njenu profesionalnost i efikasnost.

Postarajte se da osumnjičenom bude pružena prilika da obavijesti neko lice po svom izboru o tome da je lišen slobode, kao i da mu se pruži mogućnost da stupi u kontakt sa advokatom. Isto tako, upitajte osum-

njičenog da li je upoznat sa svojim pravom da ga pregleda ljekar po njegovom vlastitom izboru, čak i ako ga je već pregledao policijski ljekar (nap.rev.: u nekim jurisdikcijama ljekarski pregledi lica lišenih slobode sa kojima postupaju policijske agencije se vrše u okvirima redovnih zdravstvenih ustanova (npr. Hitna pomoć, klinike urgentne medicine, ambulante u zajednici i sl.).

Nemojte smetnuti sa uma da osumnjičeni ne smije biti podvrgnut dugotrajnim saslušavanjima bez pauze i odgovarajuće hrane i pića. Osumnjičenom treba omogućiti u okviru svakih 24 sata najmanje osam sati pauze u kontinuitetu kako bi mogao da spava ili da se na neki drugi način relaksira. Iako ne smijete manipulirati vremenom u kome se raspoređuju pauze kako biste izazvali nerazuman stres za osumnjičenog, možete iz taktičkih razloga odlučiti da tokom razgovora napravite pauzu tamo gdje znate da treba posvetiti posebnu pažnju određenoj informaciji ili da sprovedete dodatnu istragu. Uvijek treba da budete svjesni činjenice da ako saslušanje prisustvuje advokat lica s kojim se razgovor vodi, onda taj advokat može zatražiti pauzu kako bi razgovarao sa svojim klijentom ili sam osumnjičeni može zatražiti takav sastanak u četiri oka. Vi ne morate prihvatiti taj zahtjev jer u tom trenutku može, ali ne mora, biti u interesu istrage da zahtjev odbijete. Odluku treba da donesete na osnovu te procjene.

Ispitivanje

Imajte na umu da osumnjičeni može imati neke karakteristike usljed kojih je ranjiv, kao i dodatne potrebe kojima ćete možda morati da izadete u susret prije nego što počnete da ga ispitujete ili tokom ispitivanja. Može se pokazati potrebnim da osumnjičeni bude „u pratnji” nekog punoljetnog lica (nap.rev.: u smislu zakonskog zastupnika, a ne bilo kojeg punoljetnog lica), a ne samo advokata, na primjer u situaciji kada treba zaštititi interese osumnjičenog koji je maloljetan ili je ranjiv. Jedna od ključnih funkcija policije jeste da identifikuje sva lica koja mogu biti ranjiva i da preduzme korake kako bi se tim licima pružila potrebna podrška.

Nema nikakvog smisla ni svrhe saslušavati osumnjičenog koji iz bilo kog razloga ne razumije prirodu, niti svrhu pitanja koja želite da mu postavite. To može biti privremeno stanje – ako je osumnjičeni trenutno pod djejtvom droga ili alkohola, ili ako je u šoku ili pod stresom. Ako je osumnjičeni isuviše uznemiren, može biti potrebno da napravite „pauzu” i da nastavite sa ispitivanjem kada se on smiri. Vodite računa o tome da se mentalno i psihičko stanje osumnjičenog mogu mijenjati i moguće je da tokom samog saslušanja iskrsnu okolnosti kada je osumnjičenom potrebno pružiti ljekarsku pomoć, čak i ako je prethodno bio u

dobrom zdravstvenom stanju. Osumnjičeni može imati teškoće u učenju ili oštećene socijalne funkcije, što može uticati na njegovu sposobnost da pruži cjelovite odgovore zasnovane na svim informacijama koje posjeduje ili na sposobnost da pravilno shvati značenje ili važnost pitanja koja mu postavljate. Osumnjičeni mogu biti ispitivani samo ako u potpunosti razumiju značaj tog ispitivanja. Međutim, mogu postojati i posebne okolnosti u kojima neposredno ispitivanje može biti opravdano, na primjer kada su ugroženi nečiji život ili imovina ili kada postoji opasnost da bi dokazi mogli nestati ili da bi počinitelji mogli pobjeći. Vaša odluka mora biti zasnovana na poznavanju individualnih okolnosti svakog pojedinačnog slučaja, ali uvijek morate voditi računa o dobrobiti osumnjičenog.

„Čitanje” osumnjičenog – poziv na oprez

Neki policijski službenici vole da se pozivaju na svoj „instinkt” i ponose se svojom sposobnošću da „čitaju” govor tijela nekog lica i da odgornetaju druge znakove kako bi ustanovili da li osumnjičeni laže, čak i da li je počinitelj određenog krivičnog djela. To je u potpunoj suprotnosti sa intelektualnom otvorenošću koja se traži od profesionalnog istražitelja, odn. ovlaštenog službenog lica. Oslanjanje na instinkt može vas navesti da ignorišete ili da potcijenite važne informacije koje osporavaju takva neosnovana uvjerenja ili koje su u suprotnosti s njima. Nemojte se oslanjati ni na kakvu sposobnost da prepoznate prevaru, već se opredijelite za otkrivanje dokaza i praćenje njihovog traga. Nedostatak dokaza protiv određenog osumnjičenog ne treba uvijek tumačiti kao problem jer se može ispostaviti da je taj nedostatak koristan. Nepostojanje suštinskih dokaza može ukazati na mogućnost da je neko drugi zapravo krivac, što vam može sugerisati da je potrebno izabrati novi pravac istrage.

Policijski službenik koji ispolji predubjeđenje i umjesto da bude otvoren za ono što će čuti već čvrsto vjeruje da „zna” istinu podložniji je tome da opravdanje za svoje mišljenje pokuša obezbijediti prinudom ili prijetnjom ili nekim drugim vidom manipulisanja osumnjičenim licem ne bi li on priznao. Ako policijski službenik posveti isuviše mnogo energije i zanimanja za pribavljanje priznanja, to može „zatvoriti njegov um” za neku drugu informaciju koja možda ukazuje na to da krivica leži negdje drugo. Čak i ako je policijski službenik možda ispravno uočio da osumnjičeni laže, razlozi za to iznošenje neistina mogu biti složeni. Ti razlozi su možda zaista proistekli iz krivice, ali oni mogu proisteći i iz nečeg drugog, uključujući strah, zbunjenost, želju da se zadovolji istražitelj ili prosto kompulzivnu potrebu da se nekako odgovori na pitanje, čak i onda kada osumnjičeni ne zna koji ispravan odgovor može da ponudi. Tumačenje ponašanja drugih lica nekim stereotipnim formulama i kli-

šeima nepouzđano je i treba ga svakako izbjegavati. Policijski sluŹbenici moraju ostati nepristrasni i moraju svemu pristupati bez predra- suda i sa intelektualnom otvorenošću!

Izvjeshnost krivice

Bilo bi naivno ako ne bismo prihvatili da će se pojaviti situacije u kojima policija vrši ispitivanje lica u takvim okolnostima kada postojeći dokazi i informacije već ukazuju na veliku vjerovatnoću da je to lice krivo za neko kazneno djelo. Svijest o tome ne podriva pristup istražitelja ispitivanju, niti nalaŹe da on dramatično promijeni svoj pristup jer je intelektualna otvorenost i razboritost i dalje ključni preduslov za vođenje informativnog razgovora ili ispitivanja tokom istrage. To što znate određene činjenice oblikovaće tok vašeg ispitivanja, ali neće uticati na faze ili postupak ispitivanja, niti treba da zatvori vaš um za druge mogućnosti ili objašnjenja. Štaviše, sve vrijeme dok razgovarate sa osumnjičenim, i dalje treba da gradite i održavate ljudski odnos sa njim i, što je presudno, morate nastaviti da prema njemu postupate s poštovanjem i dostojanstvom. Policijski sluŹbenici su duŹni da sve osumnjičene ispituju polazeći od pretpostavke njihove nevinosti. Samo se sudskom odlukom može utvrditi nečija krivica. Bilo je mnogo slučajeva kada je policija bila uvjerena u krivicu osumnjičenog i ispitivala ga samo kako bi dokazala to svoje uvjerenje, umjesto da nastoji da otkrije istinu o tome šta se stvarno dogodilo. To je dovodilo do iznude priznanja od osumnjičenog da bi se kasnije, poslije nekog vremena, često nepristrasnim forenzičkim ispitivanjem ili objelodanjivanjem fizičkih dokaza ispostavilo da je osumnjičeni o kome je riječ bio potpuno neduŹan.

Snimanje razgovora

Opšte je poznato i priznato da snimanje razgovora audio ili video tehnikom ima mnogo važnih prednosti za policiju iako se i dalje moraju voditi bilješke tokom razgovora (idealno bi bilo da to radi drugi, a ne glavni istražitelj). Svrha tih bilješki jeste da se omogući strukturisan pristup traženju razjašnjenja pitanja koja proističu iz iskaza osumnjičenog ili pitanja koja se postavljaju da bi se pobio njegov iskaz. Istražitelj ne može da vodi kompletan zapisnik tokom saslušanja jer dio pažnje mora posvetiti onome što osumnjičeni govori i načinu na koji se pri tom ponaša. S druge strane, elektronski snimak daje kompletan iskaz, od riječi do riječi, onoga što je osumnjičeni naveo i ne može se osporiti.

Ako istražitelj zna da se razgovor snima, on može da se usredsrijedi na ono što osumnjičeni govori i da ga podstiče da objelodani činjenice. Sam snimak kasnije mogu preslušati drugi policijski službenici i to može pomoći da se identifikuju one tačke koje su prvobitno tokom saslušanja propuštene i na kojima bi trebalo nastaviti dalju istragu. Zvučni ili video zapis ne samo da razjašnjava svaki spor već pruža i izvjestan nivo zaštite policijskim službenicima jer može pružiti dokaze protiv zlonamjernih ili neosnovanih tvrdnji da je osumnjičeni zlostavljan dok je ispitivan.

Postoji i dodatna korist od audio ili video snimanja ispitivanja tokom istrage u smislu zaštite lica koja su saslušavana u privatnosti policijskog pritvora. Često sama činjenica da se saslušanje snima može poslužiti kao čvrst stimulans policiji da podrži organizovanje obuke u oblasti tehnika ispitivanja i da teži poboljšanju vještina vođenja ispitivanja. Snimak, kao što ćemo vidjeti, može poslužiti i kao koristan resurs u fazi „evaluacije” ispitivanja, ne samo u tom pogledu što će pomoći da se odredi dalji pravac istrage već i tako što će poslužiti kao učilo za policijske službenike u njihovom profesionalnom razvoju.

Mehanizmi zaštite

- Svi razgovori treba da budu snimljeni, a osumnjičeni ima pravo da dobije primjerak stenograma razgovora.
- Svi osumnjičeni treba da imaju pravo da dobijaju savjete advokata dok se nalaze u pritvoru i prije ispitivanja treba da budu obaviješteni o tom svom pravu.

- Treba obratiti pažnju na posebne potrebe osumnjičenih koji su u ranjivom položaju zbog svojih fizičkih ili mentalnih svojstava (kao i svim obavezama ovlaštenog službenog lica (istražitelja) koje proističu iz domaćih zakona o ravnopravnosti).
- Osumnjičenima treba omogućiti da se odmaraju na odgovarajući način i da se ti periodi odmora ne prekidaju i obezbijediti im dovoljno osvježnja.
- Osumnjičeni koji čekaju na ispitivanje ili na nastavak ispitivanja treba da budu smješteni u objekat koji ima odgovarajuće sanitarne uslove i dovoljno prostora, svjetlosti, koji je zagrijan i provjetren; takođe im treba obezbijediti mjesto na koje mogu da sjednu i/ili da legnu da bi se bolje odmorili.

Priznanje

Kancelarija Visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava ističe u svojoj knjižici „Standardi ljudskih prava i praksa – priručnik namijenjen policiji” da policija „nikada ne treba da traži priznanje, niti da se oslanja na priznanje kao na osnov slučaja. Prije se može reći da svrha istrage treba da bude obezbjeđivanje nezavisnih dokaza”. Dalje se savjetuje policijskim službenicima da „proučavaju i primjenjuju tehnike najbolje moderne prakse u vođenju ispitivanja osumnjičenog ” i upravo je to osnovna svrha ovog vodiča. Isuviše se često događa da policijski službenici, zato što nisu dovoljno obučeni, što ne znaju i nemaju drugih resursa, zavise od priznanja kada je riječ o rješavanju krivičnih slučajeva. Kao što smo već istakli, policijski službenici stoga možda mogu pribjeći tehnikama zlostavljanja ukoliko se nađu pod pritiskom da iznude priznanje, umjesto da koriste vještine vođenja ispitivanja kako bi otkrili istinu tokom istrage.

Nema prepreke da policijski službenik prihvati priznanje osumnjičenog. Međutim, postoje neke važne stvari na koje se mora obratiti posebna pažnja. Policijski službenici moraju biti svjesni da postoje lica koja su posebno krhka i ranjiva. Usljed toga, ta lica mogu biti sklonija da priznaju krivična djela koja nisu počinili. U drugim slučajevima, može se dogoditi da čovjek prizna da je počinio neko djelo samo da bi zaštitio neko treće lice. Stoga policijski službenici uvijek moraju nastojati da pronađu dokaze koji mogu potkrijepiti ili osporiti vjerodostojnost svakog priznanja. To se može pokazati korisnim i kasnije, ako osumnjičeni povuče priznanje: u takvoj situaciji, važno je da se policijski službenici od početka nisu oslanjali samo na priznanje.

Počinioci krivičnih djela mogu priznati da su počinili djelo ako osjećaju krivicu i ako žele da objasne šta se dogodilo i zbog čega se to dogodilo ili usljed nečeg drugog žele da objasne svoje postupke. Drugi mogu priznati neko djelo zbog toga što je težina dokaza protiv njih toliko velika da nemaju drugu mogućnost, pa se nadaju da će priznanjem prije suđenja obezbijediti sebi blažu kaznu ili neku drugu pogodnost. Ima i onih koji mogu priznati neko djelo kada su usljed pritvora i intenziteta policijskog saslušanja pod velikim stresom da im priznanje donosi olakšanje jer se time prekida ispitivanje. Takva dinamika može predstavljati pritisak i za potpuno nedužne, ali ranjive ljude tako da oni priznaju pod teretom tog pritiska. Veća je vjerovatnoća da će se to dogoditi tamo gde policijski službenici primjenjuju opresivne metode. Ako su pojedinci veoma sugestibilni, moguće ih je manipulisanjem i pogrešnim tumačenjem ubijediti da su zaista krivi. Upravo to naglašava potrebu da se traže dokazi koji potkrepljuju, ili čak podrivaju, priznanje krivice.

Osumnjičeni koji se brani šutnjom

Od osumnjičenih morate očekivati čitav niz najrazličitijih ponašanja, od poslušnosti i pristajanja na saradnju do odbijanja svake saradnje, od toga da su pretjerano prijateljski nastrojeni do toga da su skloni uvredama, čak i agresivnom ponašanju. U kontekstu ispitivanja, za policijske službenike može biti izuzetno frustrirajuće kada se suoče sa osumnjičenim koji ne izgovori ni jednu jedinu riječ. Osumnjičeni može zatvoriti oči ili netremice gledati u jednu tačku ili čak pokušati da postavi stolicu tako da vam bude okrenut leđima kako bi izbjegao da vam se pogledi uopšte sretnu. U takvim okolnostima treba da nastavite da ispitujete osumnjičenog. Pitanja koja postavljate treba da budu relevantna, ali ne treba da se ponavljaju do te mjere da samo vaše ispitivanje postane opresivno. Imajte na umu da šutnja osumnjičenog ni na koji način ne utiče na utvrđivanje njegove krivice ili nevinosti i ono ne smije uticati na vašu pretpostavku njegove nevinosti. Riječ je samo o tome da je osumnjičeni odabrao da koristi to svoje pravo. Osumnjičeni ne može biti primoran da svjedoči tako da sam sebe inkriminiše ili da prizna krivicu.

Nemojte dopustiti da vas šutnja osumnjičenog frustrira ili da vas navede ili izazove da prestanete da poštujete svoje profesionalne standarde. Nemojte vikati, nemojte izgovarati uvrede niti dopustiti sebi da se razljutite. Morate prihvatiti da postoje trenuci u kojima će, bez obzira na sve vaše vještine i bez obzira na strategiju koju primjenjujete, osumnjičeni odlučiti da se brani šutnjom. To ni na koji način nije odraz vaših sposobnosti, niti vaše efikasnosti kao policijskog službenika.

Osumnjičeni može davati kratke ili odsječne odgovore, kao što su „nemam pojma”, „nemam komentar” ili „ne znam”. To takođe može djelovati

frustrirajuće jer u takvim odgovorima nema ničega što ukazuje na to da li će osumnjičeni na sva vaša naredna pitanja odgovarati na isti način, iako će se to vrlo brzo saznati.

Treba da podsjetite osumnjičenog na krivična djela za koja postoji sumnja da ih je on počinio i da mu ukažete na to da mu se sada pruža prilika da svojim riječima iznese sopstvenu verziju događaja i činjenica. Dajte osumnjičenom dovoljno vremena da razmisli o postavljenom pitanju. Čak i kada osumnjičeni uopšte ne odgovara ili odgovara sasvim odsječno, dajte mu izvjesnu pauzu da bi mogao dalje da razmisli o tome, a nemojte mu odmah postaviti drugo pitanje. Podsjetite ga da iako on može odabrati da se brani šutnjom u odgovoru na neka vaša pitanja, može se dogoditi da mu postavite neka druga pitanja tokom saslušanja na koja će poželjeti da odgovori, pa zato treba da sasluša svako pitanje i da razmisli o mogućnosti koja mu se pruža za odgovor. Možete pokušati da stimulirate odgovor tako što ćete se pozvati na dokaze koje već posjedujete. To bi moglo da ukaže na krivicu osumnjičenog i on bi usljed toga mogao odgovoriti na vaš poziv da taj dokaz objasni sopstvenim riječima. Čak i ako osumnjičeni šuti za sve vrijeme ispitivanja saslušanja, treba uvijek da mu stavite do znanja da ćete cijeli razgovor završiti tako što ćete ga pitati da li želi još nešto da kaže ili da vam postavi neko pitanje.

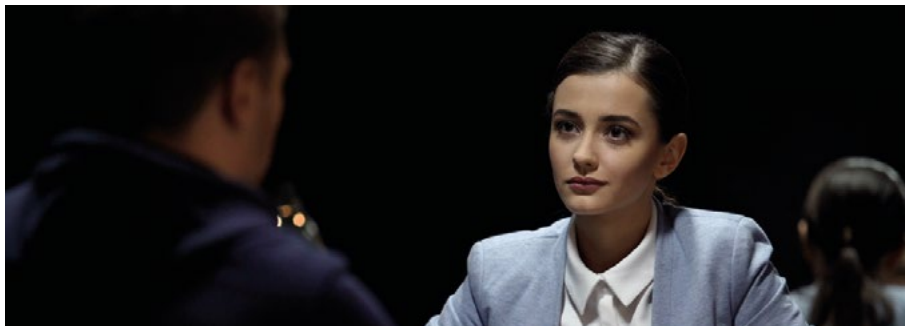
Sjetite se zlatnog pravila o tome da ni u kakvim okolnostima ne smijete primijeniti silu, niti prijetnju silom, čak ni podsticati osumnjičenog da govori ako on odluči da ostvari svoje pravo na odbranu šutnjom.

Praktično testiranje

Isuviše često uspjeh policijske obuke mjeri se time da li postoji sam kurs obuke, koji nivo obuke se pohađa ili koji nivo je obuke završen ili ukupnim brojem polaznika. Razumije se, sasvim je moguće da policijski službenici pohađaju te kurseve i da ili ne steknu odgovarajuće vještine i znanje ili da brzo u profesionalnoj praksi odustanu od primjene onoga što su naučili u učionici. Stoga postoji potreba da se policijski službenici procijene tokom obuke u oblasti izučavanja tehnika ispitivanja i u nekoj kasnijoj fazi u praksi (možda 12–18 mjeseci po završetku obuke) kako bi se vidjelo da li oni dosljedno primjenjuju znanje, vještine i principe koji čine osnov ispitivanja. Veliki dio toga zavisi od valjanog nadzora, konstruktivne podrške i povratnih informacija koje dobijaju policijski istražitelji.

Dobra je praksa stvoriti okruženje puno podrške i podsticajno za učenje u kome policijski službenici koji nemaju dovoljno iskustva mogu da traže pomoć od iskusnijih kolega (uključujući one koji provode nadzor)

za vođenje ispitivanja u bilo kojoj fazi procesa. Može se pokazati da je neophodno uključiti iskusnije i upućenije kolege u vođenje ispitivanja osumnjičenog tokom istrage. To posebno važi onda kada ispitivano lice predstavlja poseban izazov ili kada je riječ o naročito teškom ili složenom slučaju.

Postupak ispitivanja

Iako se njegove diskretnije faze mogu razvrstati i kategorisati na različite načine, nema mnogo varijacija u preciznoj strukturi dobro strukturisanog ispitivanja. Tokom godina prakse utvrđen je pouzdan i efikasan okvir ispitivanja koji se sastoji od nekoliko ključnih faza. Te faze treba sistematski primijeniti. Cijeli postupak je precizno objašnjen u daljem tekstu i mada se na prvi pogled može učiniti da sve to teče samo u jednom smjeru, može iskrsnuti potreba da se ovlašteno službeno lice mora vratiti unazad u neku prethodnu fazu. Primjer za to je situacija kada, tokom ispitivanja, osumnjičeni promijeni svoj iskaz i prizna krivicu u suočenosti s dokazima koje mu ovlašteno službeno lice predoči. To će zahtjevati da se vratimo u fazu „iskaza o događaju” i zatražimo od osumnjičenog da ponovo objasni šta se dogodilo. Ipak, uspjeh ili neuspjeh svake faze bitno utiče na odvijanje naredne faze. Svaku fazu ćemo posebno objasniti.

Kratka napomena o izgradnji dobrog odnosa

Suštinski je važno da kao ovlašteno službeno lice (istražitelj) koje vrši ispitivanje uspostavite i održavate dobar odnos s licem koje ispitujete. To znači da treba da primijenite otvoren i zainteresovan pristup u kome ćete to lice tretirati s poštovanjem i nećete dopustiti da podlegnete uticaju ličnih stavova ili predrasuda. Taj pristup pokazuje istinsko zanimanje za lice koje se ispituje, a ovlašteno službeno lice (istražitelj) je pritom komunikativan i spreman da pom-

ogne. To ne znači da se vama ispitivano lice dopada ili da ste saglasni s njegovim stavovima ili vrijednostima. Vaša lična osjećanja ni na koji način ne treba da utiču na vaš pristup, niti treba da stoje na putu izgradnji povjerenja jer je dokazano da dobar ljudski odnos, čak i kada je reč o okorjelom teroristi, motivira ispitivano lice da iznosi tačne, pouzdane i važne informacije. Takva veza predstavlja suštinsku pretpostavku dobrog ispitivanja .

Presudno je važno da se uspostavi takva veza. Stručni istražitelji, odn. ovlaštene službene osobe koje imaju bogato iskustvo u radu s najtežim i najokorjelijim počiniocima krivičnih djela, uključujući teroriste, uvijek naglašavaju potrebu da se uspostavi dobra veza sa ispitivanim licem da bi se dobile informacije. Međutim, nemojte brkati tu „dobru vezu, pristojan ljudski odnos” sa odnosom u kome biste na bilo koji način odobravali krivična djela koja su predmet istrage ili osjećali ličnu naklonost prema ispitivanom licu.

Potražite mogućnost da osjetite empatiju prema osumnjičenom onda kada on, na primjer, može pomenuti neke teškoće koje osjeća u pogledu iznošenja informacija ili kada govori o stresu kome je izložen usljed samog saslušanja i pokušajte da izrazite tu svoju empatiju i pokažete razumijevanje.

Planiranje

Dobro planiranje je osnov za vođenje kvalitetnog ispitivanja. Suštinski je važno da vam bude sasvim jasno šta želite da postignete tim razgovorom – šta su vaši ciljevi. Može postojati potreba da se provjere određene informacije koje već posjedujete. Mogu postojati neki aspekti krivičnog djela koje nastojite da razjasnite ili dokažete. Može se pokazati da treba da utvrdite da li postoji čvrst alibi i na koji način bi se taj alibi mogao osporiti. Možda tragate za dodatnim dokazima i želite da znate gde biste mogli da ih nabavite. Ako ste dobro pripremljeni, veća je vjerovatnoća da ćete od osumnjičenog dobiti informacije koje su vam potrebne. Ako niste pripremljeni, lako se može dogoditi da se „spotaknete” tokom saslušanja i da osumnjičenom omogućite da pomisli da vi sami nemate

povjerenja u ono što radite i da ste nesigurni. Koliko god malo vremena imate, uvijek morate odvojiti neko vrijeme da se pripremite.

Na samom početku, morate se postarati da steknete što je moguće temeljnije znanje o kaznenom djelu koje istražujete. To ne podrazumijeva samo okolnosti datog slučaja već i sve raspoložive informacije (forenzički aspekti, iskazi, ocjene vještaka) i suštinsko poznavanje pravne definicije kaznenih djela koja su predmet istrage, uključujući poznavanje dokaza koji su potrebni da bi se podržala tužba. Takođe treba da znate što je moguće više o ličnoj istoriji osumnjičenog, uključujući njegov krivični dosije ako ga ima.

Treba da budete prilagodljivi zato što tokom ispitivanja može spontano iskrsnuti nešto što zahtijeva da razmislite i da smjesta stupite u akciju, možda tako što ćete primijeniti drugačiju taktiku. Obično je bolje da razgovor vode dva istražitelja, odn. ovlaštene službene osobe, a idealno bi bilo da jedna ovlaštena službena osoba bude žena ukoliko ispituje osumnjičenu žensku osobu. Međutim, to zahtijeva planiranje i dogovor o svakoj ulozi: treba unaprijed utvrditi ko će dati uvodno slovo, ko će pružiti objašnjenja, ko će prednjačiti u vođenju razgovora, kada drugi istražitelj može da interveniše itd. Treba da planirate kako ćete odgovoriti osumnjičenom ako on negira krivicu, ako prizna krivicu ili ako jednostavno odbije da sarađuje i brani se šutnjom. Ako osumnjičeni odbija da se na bilo koji način uključi u razgovor, postavlja se pitanje da li je to zbog toga što on tvrdi da je u vrijeme predmetnog događaja bio negdje drugo ili tvrdi da je pogrešno identifikovan, ili će pokušati da se brani na neki drugi način (tako što će, na primjer, reći da je ukradena imovina njegova, da je postupao u samoodbrani ili da je reagovao razumno, ali je prethodno bio pogrešno informisan)? Treba unaprijed da razmotrite moguće odgovore osumnjičenog i da utvrdite kako ćete se postaviti prema njima u svom traganju za „istinom“. Planirajte način na koji ćete predočavati dokaze. U kojoj tački je najbolje da kažete osumnjičenom nešto što već znate i da onda zatražite njegov odgovor?

Priprema

Priprema takođe podrazumijeva da se psihološki spremite za razgovor. Morate biti spremni da pozitivno pristupite osumnjičenom, čak i kada vas on svojim ponašanjem frustrira ili na neki način izaziva. Treba da budete usredsrijeđeni na održavanje dobrog, ljudskog odnosa sa osumnjičenim i da poboljšavate okruženje kako bi ono bilo što je moguće više podsticajno da biste mogli da ostvarite svoje ciljeve. Takođe morate biti svjesni sopstvenih emocija i osjećanja i načina na koji ih možete obuzdati i kontrolisati da ona ne bi ni na koji način omela napredak ispitivanja. Imajte na umu da glavni istražitelj može ustupiti mjesto svom kolegi onda kada se čini da određena svojstva ličnosti ili temperament

onemogućuju uspostavljanje prave veze sa osumnjičenim. Priprema takođe zahtijeva da se najbolje pripremi prostor sa svim raspoloživim resursima u kome će se voditi razgovor. Zato treba da razmotrite gdje će se održati razgovor: na primjer, kako će izgledati soba za ispitivanje i imate li pristup odgovarajućem materijalu ili opremi za snimanje. Potrebno je temeljito razmotriti unaprijed čak i mjesta na kojima će sjediti ovlaštene službene osobe, odn. istražitelji i osumnjičeni, jer se i to može mijenjati zavisno od toga ko se u datom trenutku nalazi u prostoriji, šta pokušavate da postignete i da li osumnjičeni ima neke posebne osobine ili zahtjeve.

Biće potrebno da obezbijedite da se u prostoriji tokom razgovora ne pojavi ništa što bi moglo da skrene vašu pažnju ili pažnju osumnjičenog, da u njoj vlada mir, da se sačuva privatnost i da niko ne može iznenadno da „upadne” u prostoriju.

Ne smijete dozvoliti sebi da vam skreće pažnju ili da vas dekoncentriše prisustvo trećeg lica, kao što je advokat, tumač ili pratilac osumnjičenog, ukoliko je riječ o maloljetnom licu. Svi ti pojedinci imaju jasno utvrđene uloge koje morate uzeti u obzir kada planirate ispitivanje i morate sve utanačiti sa njima još dok se pripremate za vođenje ispitivanja.

Uvod

Obratite pažnju na to da treba da uspostavite i održavate dobar odnos sa osumnjičenim i da to počinje od trenutka kada mu se predstavljate. Taj odnos će biti podržan ako pokažete zanimanje za osumnjičenog i staranje o njegovoj dobrobiti. To ne znači da pokušavate da se „sprijateljite” sa njim: to znači da se prema njemu ophodite na način iz koga on može da vidi da ga poštujete kao ljudsko biće i da razumijete pod kakvim se stresom trenutno nalazi i sa kakvim je sve problemima povezan njegov trenutni položaj.

Predstavite se po imenu i činu, a onda predstavite i ostale policijske službenike i zvaničnike koji prisustvuju razgovoru. Objasnite kako svoju, tako i njihove uloge tokom ispitivanja.

Objasnite osumnjičenom zbog čega ga ispitujete. Zavisno od domaćih zakona, to može biti trenutak da upozorite osumnjičenog. Bez obzira na to da li se to primjenjuje u datoj situaciji, vodite računa o tome da treba da obavijestite osumnjičenog, sasvim jasno i na jeziku koji on razumije, o krivičnom djelu koje mu se stavlja na teret i o kome ćete ga ispitivati.

Objasnite šta će se događati tokom razgovora, konkretno kako će taj razgovor biti vođen. Treba takođe da obavijestite osumnjičenog da

može biti ispitivan i o drugim pitanjima koja iskrsku tokom razgovora da bi se objasnile određene činjenice i teme.

Objasnite osumnjičenom koja su njegova prava, uključujući pravo na advokata i ukazite na fazu u kojoj je to primjereno, s obzirom na odredbe domaćeg prava.

Upitajte osumnjičenog da li on želi u datoj fazi da vam postavi neko pitanje ili možda postoji nešto što mu je potrebno (kao što je pauza za odlazak u toalet ili čaša vode). Posebno vodite računa o tome da osumnjičeni u svakom trenutku razumije šta mu govorite.

Sve navedeno, izrečeno na jasan, razumljiv i otvoren način uz poštovanje, važno je za uspostavljanje dobrog odnosa sa osumnjičenikom.

Iskaz

Pošto završite uvod i provjerite da li osumnjičeni u potpunosti razumije šta se od njega očekuje, treba da mu pružite priliku da iznese detaljan i neometani narativni prikaz događaja (iskaz). On pritom treba da objasni sve informacije koje bi mogle sugerisati da je on odgovoran za kazneno djelo koje je predmet istrage. Dajte osumnjičenom dovoljno vremena da razmisli o svom iskazu i nemojte postupati kao da odmah morate da popunite „prazninu” nastalu bilo kakvom pauzom u izlaganju. Dopuštanje tišine može biti efikasno sredstvo kojim ćete, ako ga valjano primijenite, ohrabriti ispitivano lice da elaborira svoj iskaz i doda neke nove detalje ili proširi iskaz. Važno je ohrabriti osumnjičenog da iznese svoj prikaz događaja i ne ometati ga pritom, čak ni kada već sumnjate u aspekte istinitosti i tačnosti njegovog iskaza. Imajte na umu da ste dozvolili osumnjičenom da iznese „svoj” iskaz, jer će vam to pružiti informacije koje ćete kasnije moći provjeriti i ukazati na krivicu ili nevinost tog lica.

Potrebno je da snimate taj iskaz, ne samo kao dokaz, već i zbog toga što će vam to omogućiti da kasnije ukazete osumnjičenom na ključne tačke koje je iznio da biste potom mogli razjasniti ili osporiti njegov iskaz ako su iznijeti detalji u suprotnosti sa ostalim informacijama koje već posjedujete. Možete pomoći da osumnjičeni bude svjestan sopstvenih iskaza tako što ćete mu ponoviti sažetak onoga što je on rekao. Tako ćete mu pružiti mogućnost da se složi s tim sažetkom ili da ga ispravi (ako smatra da je to potrebno).

Imajte na umu da vaš govor tijela i jednostavni komentari mogu podsticati osumnjičenog da iznese detaljniji i cjelovitiji iskaz. To znači da ćete mu svojim ponašanjem pokazati da ste zainteresovani za njegov iskaz i da aktivno slušate sve što on ima da kaže. To opet možete pokazati jednostavnim klimanjem glave ili komentarima u stilu „to je zanimljivo” ili „shvatam”.

Pitanja

Na osnovu osumnjičenikovog iskaza, utvrdićete šta ćete tražiti da vam detaljnije opiše. Može se dogoditi da vam je potrebno da on pruži konkretnije informacije i da objasni detalje koji su nejasni ili djeluju kontradiktorno. Dok ohrabrujete osumnjičenog da iznese dodatna objašnjenja, treba da nastavite da se koncentrišete na „otvorena pitanja” kako biste dobili što više informacija od njega, a da pritom sami ne uobličavate niti ograničavate njegove odgovore. Na početku možda nećete neposredno osporavati odgovore osumnjičenog, već ćete mu staviti do znanja da su vam potrebne dodatne informacije i da on treba da nastavi iskaz sve dok ne zaključi da vam je iznio „svoj” potpun iskaz.

Nakon toga, istaći ćete tačke do kojih vam je posebno stalo jer imate određen broj dokaza koje treba da utvrdite u vezi s krivičnim djelom koje je predmet istrage. Odlučićete da iznesete dokaze koje dosad osumnjičeni još nije objasnio u svom prikazu događaja i da zatražite njegovo objašnjenje, na primjer „zašto se nalazio na mjestu zločina”, „zašto su njegovi otisci prstiju pronađeni na kvaci” ili „zbog čega se ukradena imovina nalazila u njegovom automobilu”. Takođe možete da predočite fizičke dokaze ili fotografije u sklopu svog ispitivanja, na primjer: „Da li prepoznajete ovaj šaraf?” To znači da ste unaprijed pripremili „dokazni materijal” i da ste planirali kako ćete taj materijal uvesti u svoje ispitivanje. Pošto sve informacije kojima raspolazete koristite taktički, pružićete osumnjičenom mogućnost da „objasni” sve to prije nego što predočite ono što posjedujete. Na primjer, ako su otisci prstiju osumnjičenog nađeni na mjestu zločina koji se dogodio u utorak, možete ga prvo upitati šta je radio tog utorka. Da li priznaje da se nalazio na mjestu zločina ili tvrdi da je bio negdje drugo? Ako počnete tako što ćete reći „vaši otisci prstiju su nađeni na tom mjestu”, onda osumnjičeni može konstruisati neki razlog koji će vam navesti kao odgovor na pitanje zbog čega je tamo bio. Imajte na umu da pitanja uvijek treba da postavljate bez predbjeđenja. Treba da čujete šta je to što osumnjičeni ima da vam kaže i objasni umjesto da unaprijed pretpostavite da vi znate sve razloge za te činjenice. Osumnjičeni može imati prihvatljivo i nedužno objašnjenje koje je potpuno u skladu sa svim tim činjenicama. Nakon toga možete se opredijeliti da idete korak dalje i da otvorite neka druga područja u kojima postoji nesklad između prikaza događaja koji je naveo osumnjičeni i dokaza ili informacije koju posjedujete. Sve to će imati različitu dokaznu vrijednost i pomoći će vam da dokažete (ili da osporite) tvrdnju da je osumnjičeni zaista počinilac tog krivičnog djela.

Jedan dobar pristup podrazumijeva da se počne od onog što je manje vrijedno u dokaznom smislu i da se postepeno prelazi na ono što ima najveću dokaznu vrijednost.

Kratka napomena o izgradnji dobrog odnosa

Morate svjesno voditi računa o načinu na koji ćete formulirati svoja pitanja jer će to neposredno i bitno uticati na prirodu odgovora koje dobijate. Opšte pravilo glasi da vaše ispitivanje treba da bude jasno i koncizno jer ne želite da zbunite osumnjičenog upotrebom žargonskih izraza ili time što ćete u istom trenutku pokrenuti čitav niz različitih i među sobom nepovezanih pitanja.

Postoji nekoliko različitih tipova ispitivanja: otvoreno ispitivanje; zatvoreno ispitivanje; ispitivanje sa prinudnim izborom; postavljanje višestrukih pitanja; sugestivno ispitivanje.

- Otvorena pitanja su ona pitanja koja omogućuju osumnjičenom da na njih odgovori dužim, detaljnijim odgovorima; tim pitanjima istražitelj ne usmjerava osumnjičenog. Riječ je o pitanjima kao što je: „Šta se dogodilo?” ili pitanjima koja počinju tako što ćete se osumnjičenom obratiti izrazima „Recite”, „Objasnite” ili „Opišite” neki događaj ili situaciju.
- Zatvorena pitanja traže jasnije i u većoj mjeri konačne odgovore. Primjeri obuhvataju sljedeće: „Kada se to dogodilo?”, „Ko je još bio tamo?”, „Koja je njegova adresa?” Ta pitanja omogućuju veću kontrolu nad onim što osumnjičeni govori i korisna su onda kada je osumnjičeni propustio da navede informaciju koja vam je potrebna. Međutim, takva formulacija pitanja može ograničiti prikaz događaja koji dobijate od osumnjičenog.
- Pitanja s prinudnim izborom u velikoj mjeri ograničavaju moguće odgovore na one koje ste sami unaprijed odredili. Takvo pitanje može da glasi: „Da li je to bila puška ili revolver?” a oružje je možda bila puška sačmarica. Osumnjičeni može jednostavno izabrati neki od ponuđenih odgovora kako bi zadovoljio istražitelja ili kako bi postigao da se ispitivanje odmah nastavi. Treba da izbjegavate takva pitanja zato što ona ne ukazuju da pitanja ne gradite na predubjeđenjima i zato što istinit odgovor ne mora biti nijedan od onih koje ste ponudili. Nemojte na taj način ograničavati saslušanje.

- O višestrukim pitanjima govorimo onda kada istražitelj postavi više od jednog pitanja u istom trenutku. To lako može zbuniti ispitivano lice, pa i odgovori mogu biti podjednako zbunjujući za istražitelja. Evo jednog primjera: „Kada je on to rekao i šta je uradio i ko je još bio tamo?”
- Sugestivna pitanja su ona pitanja koja navode na određeni odgovor i mogu se ocijeniti kao manipulisanje ispitivanim licem. Evo primjera: „Vi ste željeli da ga povrijedite, zar ne?” To može dovesti osumnjičenog do tačke u kojoj će se složiti sa onim što je rečeno, čak i ako nije sasvim siguran ili ako se ne seća jasno svih događaja.

Biće potrebno da odlučite na koji ćete način zatražiti razjašnjenje spornih informacija. To će jednim dijelom zavisiti od toga koliko razumijete osumnjičenog i od odnosa vašeg razumijevanja osumnjičenog i odnosa koji ste s njim izgradili tokom saslušanja. Primjer može da bude situacija u kojoj je osumnjičeni rekao da se nalazio na mjestu X, ali vi imate svjedoka koji ga je vidio na nekom drugom mjestu -Y. Možete se opredijeliti da se neposredno konfrontirate sa osumnjičenim: „To nije istina, znamo da ste bili na mjestu Y. Zašto to ne priznate?” Iako to može navesti osumnjičenog da popusti u datom trenutku, on to, s druge strane, može i negirati, zbog čega će mu kasnije biti mnogo teže da to prizna, a vaš odnos može početi da se pogoršava, zbog čega će on sve manje htjeti da vam iznese bilo kakve informacije.

Drugi metod za koji se možete opredijeliti da utvrdite nedosljednosti jeste da mu kažete: „Ovdje imamo problem zato što postoji veoma pouzdan svjedok koji vas je vidio na mjestu Y u trenutku za koji vi kažete da ste se nalazili na mjestu X. Da li biste to možda mogli da objasnite? Možda postoji nešto drugo što biste željeli da mi kažete i što bi moglo da nam pomogne da razjasnimo ovo?”

U ovom drugom primjeru korištenje riječi „mi” omogućuje da se održi dobar ljudski odnos i da se stekne utisak kako vi i osumnjičeni radite zajedno na razjašnjenju toga šta se stvarno dogodilo. Možete nastaviti da slijedite prikaz događaja koji je iznio osumnjičeni, ako je taj prikaz i dalje u suprotnosti sa predloženim dokazima, tako što ćete postavljati zatvorena pitanja, pa ćete na primjer upitati: „Da li i dalje tvrdite da niste bili na mjestu Y?” Osumnjičeni će tada postati svjestan težine dokaza koje posjedujete protiv njega, a to je ono što strateški otkrivete tokom razgovora. To ga može ubijediti da je za njega u datom trenutku najbolje

rješenje da prizna krivicu. Ako osumnjičeni prizna krivicu, treba da mu dopustite da dâ novi iskaz i pomoću otvorenih pitanja i provjera treba da podržite taj cjelovit i tačan iskaz.

Morate ostati hladnokrvni, sabrani i učtivi za sve vrijeme saslušanja. Čak i ako morate odlučno da osporite elemente iskaza osumnjičenog, učinite to bez neprijateljstva i bez agresivnosti.

Privođenje ispitivanja kraju (zaključak)

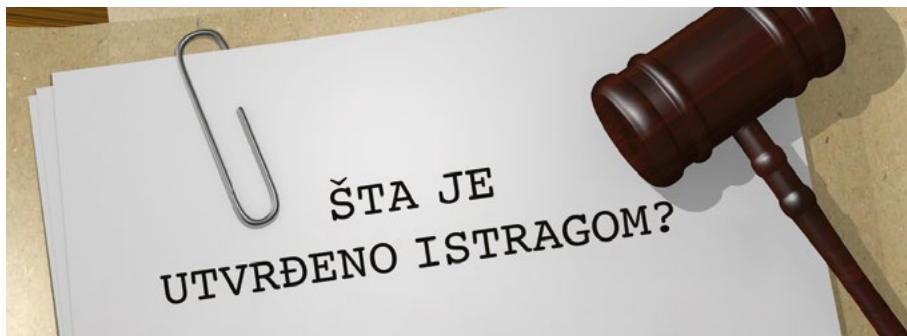
Završavanje razgovora je važna faza koja se ne smije obaviti žurno u uvjerenju da se ispitivanje završava onda kada je samo vaše postavljanje pitanja završeno. Postoji izvjestan broj važnih stvari koje treba obuhvatiti. Prva među njima jeste da upitate osumnjičenog postoji li još nešto što želi da doda svom iskazu, nešto što bi želio da razjasni ili možda da pita. Imajte na umu da će se možda ukazati potreba da još jednom ispitajte osumnjičenog, pa je stoga važno zadržati dobar ljudski i profesionalni odnos koji se zasniva na poštovanju. U ovom trenutku, ako to već znate, obavijestite ga o tome u kom pravcu namjeravate da vodite buduća ispitivanja.

Evaluacija

Na kraju ispitivanja, prva procjena koju ćete dati odnosiće se na to da li ste ispunili ciljeve koje ste sebi postavili kada ste planirali taj razgovor. Razmotrićete koji su koraci potrebni da bi se dalje vodila istraga u svjetlu iskaza osumnjičenog, njegovih odgovora na vaša pitanja i informacija koje već posjedujete. Možda će biti potrebno da provedete dalju istragu kako biste ustanovili istinitost datih iskaza, kako biste provjerali ponuđenu odbranu ili locirali i obezbijedili dokaze, uključujući i druge potencijalne svjedoke ili osumnjičene. Možda je potrebno da razmotrite mogućnost da nastavite ispitivanje i da vidite kako biste se za to mogli najbolje pripremiti.

Faza evaluacije takođe vam omogućava da razmislite o tome kako ste se sami pokazali. To podrazumijeva ne samo da ćete zauzeti kritički stav prema oblastima u kojima nije sve teklo onako kako treba i kojima je trebalo posvetiti više pažnje, već i ponos zbog onih oblasti u kojima je sve funkcionisalo kako treba i na način na koji ćete nastaviti dalje. Takve procjene su još bolje kada imate mogućnost pristupa stručnoj ocjeni nekog trećeg lica čije povratne informacije možete ugraditi u sopstveni plan profesionalnog razvoja i u profesionalne ciljeve koje sami sebi postavljate.

Zaključak

S ticanje vještine vođenja ispitivanja i primjena te vještine mogu biti i veoma složeni i izazovni. Za to je potrebno pojačati vještinu komunikacije i sposobnost da budemo otvoreni i suosjećajni, čak i u najzahtjevnijim situacijama. Istražitelji, odn. ovlaštene službene osobe treba da budu u stanju da planiraju, da primijene planiranu strukturu i da se sve vrijeme ponašaju veoma disciplinovano. Treba da budu sposobni da kritički razmišljaju o sopstvenom radu i da budu spremni razumjeti komplikovane psihološke procese. Čak i kada se sve te vještine steknu, one se lako mogu izgubiti ili uspavati ako ih nadzorni organ i pretpostavljeni policijski službenici nisu u dovoljnoj mjeri vrednovali, ohrabriali, podsticali i provjeravali njihov kvalitet.

Ipak, kao što i ovaj vodič pokazuje, znatna poboljšanja tehnike ispitivanja mogu se postići ako se preduzmu neki jednostavni, ali izuzetno važni koraci. Svi policijski službenici mogu imati koristi od ogromnog broja naučnih istraživanja i od bogatog iskustva vještih praktičara na osnovu kojih je izgrađen ovaj pristup uspješnoj krivičnoj istrazi.

Policijci su pragmatični ljudi. Kada obavljaju svoje policijske dužnosti, oni žele da znaju šta je to što funkcioniše. Ovaj vodič pokazuje upravo „šta je to što funkcioniše” i pruža svakom policajcu osnovni resurs pomoću koga će moći da provede uspješno ispitivanje. Tačno je da sâm ovaj vodič ne može odjednom pretvoriti sve policijske službenike u stručnjake za ispitivanje. On, međutim, pruža pouzdan osnov koji omogućuje policijskim službenicima da u svojoj profesionalnoj praksi primijene oprobane i provjerene metode. To neće samo povećati efikasnost

policije u istrazi, već će omogućiti policijskim službenicima da policijski posao obavljaju na temelju poštovanja ljudskih prava – a upravo je to ono čemu teže i što zaslužuju svi građani.

Obavljanje policijskog posla u demokratiji i vladavina prava

Općeprihvaćeno uvjerenje da se većina krivičnih djela rješava pomoću informacija koje pruži sama zajednica. Ako policija uživa povjerenje i poštovanje zajednice kojoj služi, i to povjerenje i poštovanje svih različitih grupa koje tu zajednicu čine, onda će te informacije neometano pristizati. Bez njih će se policija naći u situaciji da nesrazmjerno zavisi od priznanja u rješavanju kaznenih djela. Ta zavisnost nosi opasnost od primjene prinude, prihvatanja lažnih priznanja i kršenja ljudskih prava pod stvarnim ili pretpostavljenim pritiskom da se krivična djela riješe. Uspjeh policije u otkrivanju krivičnih djela je usko povezan sa odnosom koji postoji između policije i javnosti.

Prvoklasni policijski službenici koji obavljaju ispitivanje presudno su važni u naporima da se počinioci krivičnih djela izvedu pred lice pravde, ali će njihov potencijalni doprinos rješavanju kaznenih djela uvijek biti ozbiljno ograničen ako nema podrške svjedoka i žrtava – običnih građana koji su voljni da istupe i pomognu u provođenju pravde. Veća je vjerovatnoća da će građani to učiniti onda kada vjeruju u pravičnost pravosudnog sistema i profesionalnu efikasnost i integritet nepristrasne i humane policije. Profesionalno vođenje ispitivanja uz uvažavanje osumnjičenog lica ili lica koje se ispituje mogu predstavljati bitan element za izgradnju povjerenja javnosti i poštovanja vladavine prava.

Principi vođenja ispitivanja

Cilj je da se dobiju tačne, pouzdane i sveobuhvatne informacije

- Svrha ispitivanja je da se dobije cjelovit, istinit i tačan prikaz onoga što se dogodilo i da se dođe do drugih važnih informacija koje su poznate ispitivanom licu.

Važno je pristupiti razgovoru otvorenog uma, spremnog da istražuje i prihvata da je lice nevino dok se ne dokaže njegova krivica

- Ovlašteno službeno lice, odn. istražitelj ne smije dopustiti da njegovi lični ili unaprijed stečeni stavovi utiču na tok ispitivanja, već umjesto toga mora zadržati otvorenost i nepristrasnost. To će omogućiti pristup koji je u većoj mjeri istražiteljski i dopušta da se kroz ispitivanje otkrije potpuna i pouzdana verzija događaja. Na taj način istražitelj može testirati predloženi iskaz na temelju informacija koje već posjeduje.

Ponašajte se nepristrasno i uz poštovanje dostojanstva svih lica

- Presudno je važno da se ovlašteno službeno lice u svakom trenutku ponaša profesionalno, u skladu s poštovanjem ljudskih prava osumnjičenog i da reaguje na situaciju u kojoj se nalaze pojedinci sa posebnim potrebama.

I osumnjičeni koji se brani šutnjom može se ispitati jer ste dužni da provedete istragu

- Ovlašteno službeno lice treba da postavlja pitanja osumnjičenom čak i onda kada osumnjičeni odbija da odgovori. Osumnjičeni može naknadno tvrditi da mu određena pitanja nisu postavljena. Postavljena pitanja pružaju im mogućnost da iznesu svoj prikaz događaja.

Možete postaviti svako pitanje koje želite da postavite ako je ono značajno za istragu

- Od vas se traži da istražite krivično djelo o kome je riječ i imate punu slobodu da u tom cilju postavite svako pitanje koje je relevantno za rješavanje slučaja.

Nema potrebe da prihvatite odgovor koji dobijete i možete istrajati u svom ispitivanju pod uslovom da takav način ispitivanja ne postane opresivan.

- Ovlašteno službeno lice može provjeravati i osporavati dati iskaz kako bi se razjasnile proturječnosti i nedosljednosti u svom traganju za istinitim i tačnim iskazom.

Prhvatite da istinito priznanje krivice koristi i pravosudnom sustavu i žrtvi

- Iako morate biti oprezni jer postoji mogućnost da priznanja budu lažna, ne treba ih ni odbaciti jer je činjenica da priznanje krivice može smanjiti uznemirenost i stres žrtve i pomoći da se pravda ostvari efikasnije i blagovremenije nego da se slučaj rješava u sudskom sporu.

Ovaj kratki uvodni vodič koji je nastao na inicijativu Odjeljenja Vijeća Europe za saradnju u pitanjima krivičnih zakona (DG1) prvenstveno je koncipiran kao učilo za policijske službenike koji učestvuju u vođenju informativnog razgovora i ispitivanja, uz naročitu pažnju posvećenu ispitivanju osumnjičenih. Njegov osnovni cilj jeste unapređenje prakse poštovanja ljudskih prava u fazi ispitivanja i u tom smislu on ne naglašava samo pravne i moralne zahtjeve već i to da je prihvatanje takvog pristupa učinkovito u praksi.

Ovaj vodič pored toga ukazuje i na to koliko je opasno isključivo se osloniti na ni na čemu potkrijepljena priznanja kao sredstvo za rješavanje slučajeva; naglašava presudnu važnost otvorenog i razboritog pristupa i poštovanja pretpostavke nevinosti; pruža dokaze o nepouzdanosti primjene opresivnih metoda i mučenja osumnjičenih kada se saslušavaju; sadrži praktične savjete za ispitivanje osumnjičenih na način za koji postoji najveća vjerovatnoća da će omogućiti pribavljanje informacija koje su u funkciji rasvjetljavanja slučaja; policijskim službenicima ovaj vodič daje sredstvo za efikasno strukturiranje i planiranje vođenja ispitivanja.

BOS/HRV/SRP

Zemlje članice Evropske unije odlučile su da udruže svoja znanja, resurse i sudbine. Zajedno su izgradile zonu stabilnosti, demokratije i održivog razvoja, zadržavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Evropska unija poklanja posebnu pažnju razmjeni postignuća i vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica.

www.europa.eu

Prevod sufinansirala
Evropska unija

Vijeće Europe je glavna organizacija za zaštitu ljudskih prava na kontinentu. Obuhvata 47 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Vijeća Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum koji ima za cilj zaštititi prava čovjeka, demokratiju i pravnu državu. Evropski sud za ljudska prava kontroliše implementaciju Konvencije u državama članicama.

www.coe.int

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE